

Luonnonsuojelu

Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan eliölajien runsautta, niiden perintötekijöiden vaihtelua ja elinympäristöjen moninaisuutta Luonnonsuojelulaki (1997) nosti luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kaiken suojelutoiminnan kulmakiveksi. Luonnonsuojelun yhtenä tavoitteena on turvata kansalaisille mahdollisuuksia virkistäytyä ja matkailla luonnossa.

1. [Haminan Natura-alueet](#)
2. [Lehtojen suojeluohjelman kohteet](#)
3. [Suojellut luontotyypit](#)
4. [Yksityismaiden suojelualueet](#)
5. [Luonnonmuistomerkit, rauhoitetut kohteet](#)
6. [Haminan avainbiotooppikartoitus](#)
7. [Haminan kaupungin ranta-alueen luontoselvitys; kasvillisuus ja kasvisto](#)

1. Haminan Natura-alueet

Haminassa on 14 Natura -verkostoon kuuluvaa aluetta:

1. **Kirkkojärvi** kansainvälisestäkin merkittävä lintuvesikohde. Miltei umpeenkasvanut järvi on edelleen kasvillisuutensa ja linnustonsa puolesta harvinaisen lajirikas tarjoten monille lajeille oivan ruokailualueen.
2. **Pappilansaari-Lupinlahti** (Pappilansaaret liittyvät arvokkaaseen Lupinlahteen ja saarilla on alavaa, laidunnettua rantaniittyä ja vanhaa hakamaata. Pappilansaarilla esiintyy myös järeää tervaleppää, katajaa ja eri-ikäisiä mäntyjä sekä ruohoisia ja heinäisiä kallioketoja. Lupinlahti on kapeahko, paikoitellen hyvin matala merenlahti, joka lopulta jakautuu kahteen vesialueeseen.)
3. **Lupinlahti** (lintuvesi Vilniemen kylässä, käytännössä sama alue kuin Pappilansaari-Lupinlahti)

Edellä mainitut alueet ovat muuttoaikoina vesilintujen tärkeitä lepäily- ja ruokailualueita. Sekä Kirkkojärvi että Lupinlahti ovat myös valtakunnallisessa lintuvesiensuojeluohjelmassa.

4. **Hevoshaka, Tompuri, Salmenkylä, Saunaniemi.** Alue koostuu neljästä osa-alueesta, osa sijaitsee Natura 2000 -verkostoon sisältyvällä Kirkkojärven linnustoltaan arvokkaalla alueella. Erityisesti suojeltavan lajin (isokultasiipi) elinympäristöä (Hevoshaan, Salmenkylän ja Tompurin osa-alueet), alueella myös lietetatar, joka kuuluu luontodirektiivin liitteen II lajeihin.
5. **Salminlahti** (lintuvesi, Salmin kylässä, osittain Kotkan alueella)
6. **Onkamaanjärvi-Haudansyvä** (lintuvesi, Onkamaan kylässä)
7. **Itäisen Suomenlahden saaristo ja vedet** (lintuvesi, käytännössä sama kuin Itäisen Suomenlahden kansallispuisto, ulkosaaristossa)
8. **Rajasuo** (soidensuojelualue, Sivatin kylässä)
9. **Parkonkangas-Syväsuo** (vanhojen metsien suojelualue, Metsäkylässä)
10. **Suviranta-Pikiniemi** (vanhaa metsää ja lehtojensuojelualue, Vilniemen kylässä)
11. **Sikovuori** (kallioiden suojelualue, Kannusjärven kylässä)

12.Korkiavuori (kallioiden suojelualue, Kannusjärven kylässä)

13.Palanneenmäki (vanhaa metsää, monipuolinen metsä- ja suoalue)

14.Nummenjoen suu (Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajin täplälampikorento lisääntymis- ja levähdyspaikka, uhanalaisen hukkariisin esiintymispaikka)

Lisätietoja Kaakkois-Suomen Natura 2000 –verkostosta ja aluekartoista saa ympäristöhallinnon sivulta:

http://www.ymparisto.fi/NATURA?f=KaakkoisSuomen_ELYkeskus

2. Lehtojen suojeluohjelman kohteet:

- Pieni-Vaskonlehto
- Lehtisen rantalehdot
- Uuperinmäen kallionaluslehto

3. Suojellut luontotyytit (luonnonsuojelulain nojalla):

- Taskalinmäen tervaleppäkorpi
- Suurivuoren lehmuslehto
- Mullinkosken rantalehto
- Kukion lehmusmetsikkö
- Suurniemen merenrantaniitty

4. Yksityismaiden suojelualueet:

Suot:

- Kalliomäen korpi
- Rajasuo (myös Naturassa)

Vanhat metsät

- Suviranta (myös Naturassa)
- Parkonkangas (myös Naturassa)
- Suonsaaren säästömetsä

Lehdot:

- Korkiavuori (myös Naturassa)

Muut:

- Hirvikankaan kangasvuokot
- Uusimäen kangasvuokot
- Harjun Riihimäki
- Onkamaan vuorimunkkikallio
- Ahtaankivensalmen kangasvuokot
- Tiikannin luonnonsuojelualue (myös Naturassa, Lupinlahti)
- Karhukorven luonnonsuojelualue (osittain Naturassa, Lupinlahti)
- Pappilansaaren luonnonsuojelualue (myös Naturassa, Lupinlahti)
- Vepsun ja Pulterin luonnonsuojelualue (myös Naturassa)
- Vakvultinmäen luonnonsuojelualue (METSO-kohde)

- Veikon-vuoren luonnonsuojelualue (METSU-kohde)
- Teersuon luonnonsuojelualue (METSU-kohde)
- Myllymäen luonnonsuojelualue (METSU-kohde)
- Turkkilon luonnonsuojelualue (METSU-kohde)

5. Luonnonmuistomerkit, rauhoitetut kohteet:

- Rauhalan pihavaahterat
- Joulukivi ja viereiset pihlajat
- Rahamäen kataja
- Ihakkasuon pylväskataja
- Kankalan kuusi
- Helluntaikivi
- Kannusjärven korkeavuori
- Orolan kataja
- Tipotingin siirtolohkare
- Hitonharjun Pirunpesä
- Harjun kaksi kuusta
- Harjun pallokuuset
- Vatajan kataja
- Aittokorven koivu
- Kaksityvimänty ja puukataja
- Lepikön käärmeukuusi
- Kokkolan koivu
- Metsäkylän nelirunkokataja
- Ormussuon pensaskuusi
- Pohjanpellon pihakuusi
- Salmentojärven sikermäkuuset
- Portinmäen surukuusi
- Horsvallin lehmus ja kivikko
- Kuuselan pylväskatjaja
- Reitkallin nauhakuusi
- Reitkallin tammi
- Reitkallin kynäjalava
- puutarhakoulun kaksi kuusta
- Mustolan tuulenpesämänty
- Kinnarinmäen kolmoiskoivu
- Riippakoivu, Ruotsinkylä
- Horsvallin lehmus

6. Haminan avainbiotooppikartoitus

FM Veli-Matti Vallinkoski teki kesä- ja heinäkuussa 2001 osana ympäristönsuojelutoimiston luontoselvitysprojektia Haminan avainbiotooppikartoituksen. Avainbiotooppikartoituksen tarkoitus oli kartoittaa ja inventoida kaupungin alueella olevat luonnonsuojelu- ja metsälain määrittelemät arvokkaat elinympäristöt. Lisäksi kartoitukseen otettiin mukaan myös muut arvokkaat, selvärajaiset biotoopit. Tutkimusalue rajautui kaupungin rajojen mukaan. Tutkimusalueesta pääosa oli asemakaavoitettua aluetta. Tavanomaisena metsämaana voidaan pitää vain kaupungin reuna-alueita. Hamina sijaitsee kasvi- ja eläinmaantieteellisesti lajirikkaalla paikalla, sillä alueen eliölajistoa luonnehtivat tavanomaisten mantereisten lajien lisäksi myös merenrantojen tyyppilajit. Myös itäinen sijainti lisää osaltaan alueen eliölajiston monimuotoisuutta. Ketokasvien ja hyönteisten kannalta vanhat linnoitusvallit ovat poikkeuksellisen hieno ja harvinainen elinympäristö. Linnustolle erityisen hyviä

ruokailu- ja pesimäpaikkoja ovat meren ruovikkoiset rannat ja lahdet. Näistä Kirkkojärvi ja Lupinlahti ovat EU:n lintudirektiivin mukaisia Naturaan kuuluvia suojelukohteita.

Avainbiotoopin määritelmä

Avainbiotoopeilla tarkoitetaan muusta ympäristöstä poikkeavia, pieniä ja suhteellisen selvärajaisia alueita, jotka ovat elinympäristöinä monille lajeille ensiarvoisen tärkeitä. Yleensä avainbiotoopeiksi määriteltyjä elinympäristöjä syntyy alueilla, joissa maa- ja kallioperä, hydrologia (vesitalous) ja pienilmasto ovat muusta ympäristöstä poikkeavia. Edellä mainittujen kasvupaikkatekijöiden lisäksi avainbiotoopin luonnonsuojeluarvoon vaikuttavat kohteen kasvillisuus ja luonnontilaisuus.

Jamilahden tervaleppäluhta, kuva R. Kivelä

Monimuotoisuuden kannalta tärkeimmät avainbiotoopit määritellään luonnonsuojelulaissa (1096/1996) ja metsälaissa (1093/1996). Näiden lakisääteisten ja virallisesti vahvistettujen avainbiotooppien käyttö- ja hoitotoimenpiteet tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Pienalaisuutensa ja yleensä melko vähäisen käyttöarvon vuoksi myös muiden kuin lainsäädännöllä määriteltyjen avainbiotooppien huomioimisen ja ominaispiirteiden säilyttämisen tulisi kuulua nykyaikaiseen aluesuunnitteluun.

Metsälaki kohdistuu ensisijaisesti talousmetsiin. Kaavoitettujen alueiden metsäkuviot eivät kuulu lain piiriin. Alueellisen ympäristökeskuksen suositusten mukaan metsälakikohteet tulee kuitenkin huomioida maankäytön suunnittelussa metsälain edellyttämällä tavalla myös asemakaava-alueella.

Luonnonsuojelulaki vuorostaan ei erottele kohteiden sijaintia. Kaikki luonnonsuojelulain luontotyyppien kriteerit täyttävät kohteet kuuluvat lain piiriin.

Avainbiotooppien luokittelu kolmeen luokkaan

Inventoidut kohteet luokiteltiin ominaispiirteiden ja suojeluperusteiden mukaisesti kolmeen luokkaan:

- 1. Luonnonsuojelulain luontotyypit:** kohteet, joiden luontotyyppi, ominaispiirteet ja luonnontilaisuus vastaavat

luonnonsuojelulain määritelmää. Vahvistamisen ja rajauksen tekee alueellinen ympäristökeskus.

2. Metsälain avainbiotoopit: kohteet, joiden luontotyyppi, ominaispiirteet ja luonnontilaisuus vastaavat metsälain määritelmää. Sisältää myös asemakaava-alueen metsät, jotka eivät varsinaisesti kuulu metsälain piiriin.

3. Muut avainbiotoopit: kohteet, jotka eivät täytä luonnonsuojelu- ja metsälain vaatimuksia, mutta ovat muusta ympäristöstä poikkeavia ja paikallisesti arvokkaita elinympäristöjä.

Kesällä 2001 toteutetussa luontoinventoinnissa Haminan kaupungista löytyi yhteensä 14 avainbiotoopiksi luokiteltavaa kohdetta.

Luonnonsuojelulain mukaisesti suojeltavia erityisen tärkeitä luontotyypppejä oli kolme. Nämä kohteet vaativat alueellisen ympäristökeskuksen vahvistuksen ja luontotyypin tarkan rajauksen.

Metsälain mukaisia avainbiotooppeja kartoituksessa löytyi kuusi. Muita avainbiotoopiksi luokiteltavia kohteita oli kuusi.

Haminan kaupungin avainbiotooppiselvitys -monisteeseen voi tutustua ympäristötoimistossa.

7. Haminan kaupungin ranta-alueen luontoselvitys; Kasvillisuus ja Kasvisto

Tutkimusalue ja työn tarkoitus

Haminan rantojen luontoselvitys tehtiin rantojen virkistys- ja vapaa-ajankäytön sekä pienimuotoisen virkistysrakentamisen suunnittelua varten heinä-elokuun vaihteessa 2000. Tutkimusalueeksi rajattiin Haminan kaupunkitaajaman merenrannat, jotka on kaavoitettu pääasiassa puisto-, ulkoilu- tai virkistyskäyttöön asemakaavalla lukuun ottamatta vesialueita ja Natura 2000 -lintuvesiensuojeluohjelmaan kuuluvia ja siihen Kirkkojärvellä rajautuvia rantoja. Raportin ja maastotyöt on tehnyt FM Reija Kivelä.

Luontoselvityksessä selvitettiin rantojen luonnonarvoja kasvillisuuden, kasviston ja luontotyyppien osalta painottuen maa- ja rantakasvillisuuteen. Samalla kiinnitettiin huomiota rantojen yleiseen maankäyttöön, ihmistoiminnan merkkeihin ja voimakkuuteen, maisemaan ja virkistyskäytön merkitykseen.

Selvityksen tulokset

Tutkimusalueeseen rajatun Haminan rannan maankäyttö ja sen näkyminen kasvillisuudessa vaihtelevat kaupunkimaiselle ympäristölle luonteenomaisesti täysin rakennetuista rannoista luonnontilaisen kaltaisiin ja verraten luonnontilaisiin rantoihin. Voimakkaimmin rantaviiva ja samalla kasvillisuus on muuttunut Hietakylän-Rampsinkarin välillä, Pitäjänsaaren kaakkoisrannalla ja Pappilansalmen valtatie 7:n varrella. Monin paikoin rantojen käyttö on muovannut luonnonkasvillisuutta tai toisaalta luonut elinympäristöjä huomionarvoiselle eliöstölle. Luonnontilaisimmillaan kasvillisuus on alueilla, joilla ihmisen vaikutus on ollut verraten vähäistä. Tällaiset alueet keskittyvät Hevoshaan rannoille,

niemenkärkiin ja Pappilansaarten rakentamattomille rannoille ja pienialaisemmin muuallekin.

Leimallisia luonnonpiirteitä Haminan rantamaisemalle ovat erityisesti rantametsiköt, rantakalliot ja –niityt, perinnebiotoopit sekä kasvittuneet vesialueet, ruovikot ja laajat lintuvedet. Rannat kokonaisuudessaan ovat maisemallisesti herkkää aluetta; erityisinä vesistömaiseman kiinnekohtina pidetään maisemassa erottuvia kalliorantoja, niemiä ja saaria, salmien rantoja ja rakentamattomia tai luonnontilaisia rantoja. Niillä on myös suuri virkistyskäytön merkitys kaupunkimaisessa ympäristössä.

Arvokkaita luontotyyppisiä tai merkittäviä alueita löytyi kaikkiaan 13 kohdetta tai niiden muodostamaa kokonaisuutta, arvokkaimpina Hevoshaan Mullinkosken jalopuulehto ja Pappilansaarten Takasaaren merenrantaniitty luonnonsuojelulain luontotyyppiperustein, Jamilahden tervaleppäluhta metsälain luontotyyppiperustein sekä Skipparinniemi ja Pappilansaarten Takasaaren entiset luonnolaitumet arvokkaina perinnebiotooppeina. Muiksi merkittäviksi luontotyypeiksi rajattiin erilaisia niittyjä, kallioketoja ja lehtomaisia metsiä Saviniemen rannoilta, Pitäjänsaaren länsirannalta ja Jamilahden pohjukasta. Kaupunkimaisessa ympäristössä myös muilla verraten luonnontilaisina tai niiden kaltaisina säilyneillä rannoilla ja luonnonkasvillisuudella yleensä voidaan ajatella olevan luonnon kannalta huomattavaa paikallista merkitystä.

Perinnebiotooppi: tuoretta ja kuivaa Heinäniittyä. Kuva R. Kivelä.

"Entinen haka", taustalla Lupinlahden Natura 2000-lintuvesien suojelualue. Kuva R. Kivelä.

Merkittävinä kasveina selvitettiin uhanalaiset ja muut huomionarvoiset kasvilajit. Tutkimusalueelta tavattiin kaksi valtakunnallisesti uhanalaista kasvilajia: aikaisemmin tunnettu itämerenlaukkaneilikka ja keltamatara. Lisäksi löydettiin kaksi melkein uhanalaista kasvilajia, musta-apila ja ketoneilikka, sekä harvinainen kääväkäs-laji, lakkakääpä. Huomionarvoisina kasvilajeina kartoitettiin ns. linnoituskauden kasvit, niitty- eli perinnebiotooppikasvit ja muut harvinaiset kasvit, joita löytyi kaikkiaan 39 lajia lukuisilta kasvupaikoilta eri puolilta tutkittua ranta- aluetta. Muuta eliölajistoa havainnoitiin vain sattumanvaraisesti kasvillisuuskartoituksen ohessa ja ennestään tunnetut uhanalaisten hyönteisten ja lintujen elinympäristöt otettiin huomioon. Rantojen mahdollista merkitystä ja tutkimustarvetta harvinaisten ketohyönteisten elinympäristöinä arvioitiin väljästi verraten Haminan tiedossa oleviin hyönteislajistoltaan arvokkaisiin alueisiin.

Raportti on kokonaisuudessaan nähtävänä ympäristötoimistossa.